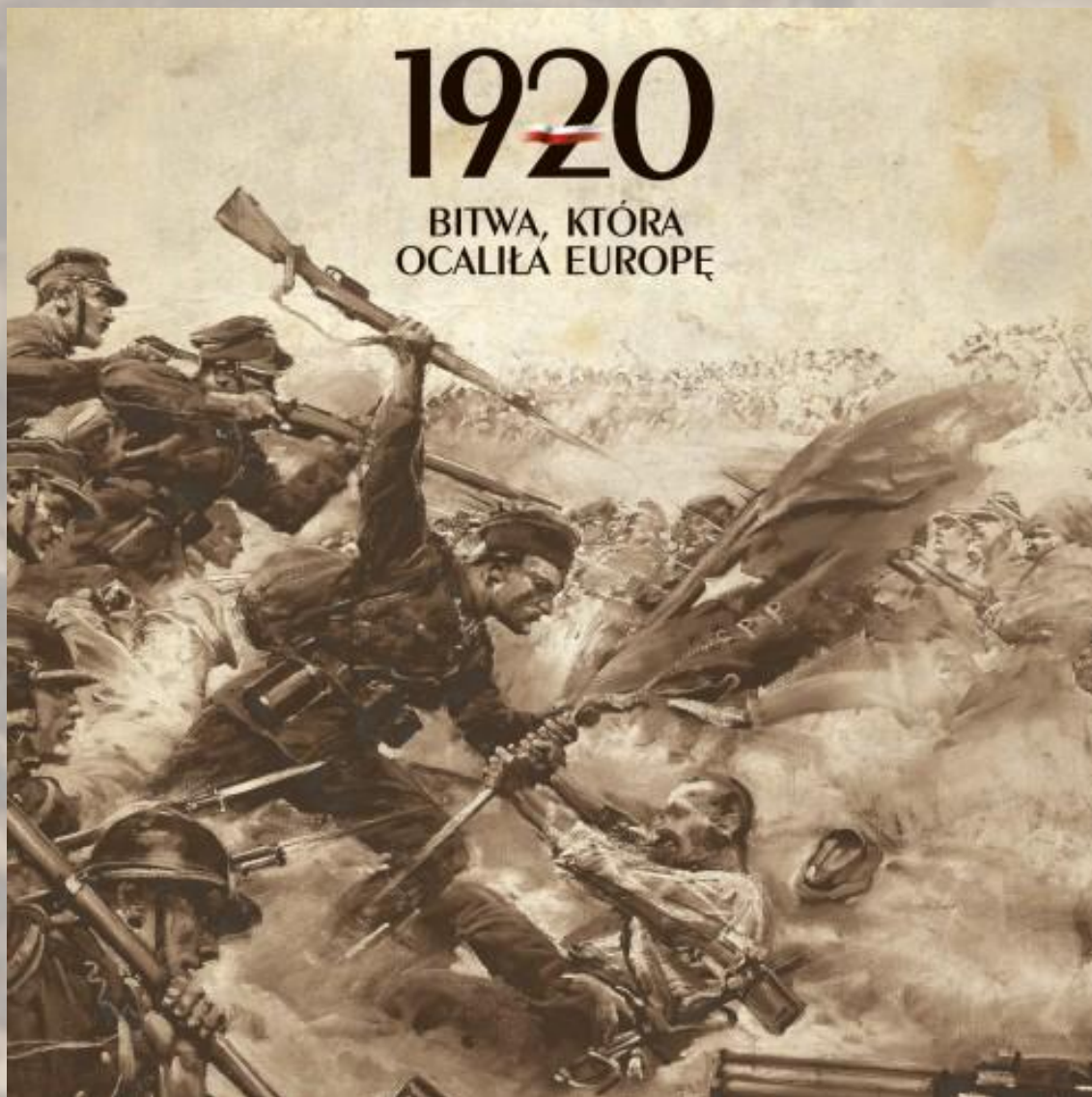

Sadurczykus Times

Październik 2020

W 100 - lecie Bitwy Warszawskiej

WOJEWODA LUBELSKI
Lech Sprawka

LUBELSKI KURATOR OŚWIATY
Teresa Misiuk

zapraszają

KONKURS

dla uczniów szkół podstawowych i średnich z województwa lubelskiego

LUBELSZCZYŻNA

DLA NIEPODLEGŁEJ W 1920 ROKU

WEŹ UDZIAŁ I WYGRAJ ATRAKCYJNE NAGRODY: między innymi **TABLETY, KSIĄŻKI, OBJAZD PO LUBELSZCZYŻNIE ŚLADAMI WOJNY POLSKO-BOLSZEWICKIEJ**

Co zrobić, aby wziąć udział w Konkursie?

1. Przygotuj w zespole złożonym z 2-4 uczniów z Twojej szkoły (pod opieką nauczyciela) projekt edukacyjny, którego tematyka dotyczyć będzie **historii wojny polsko-bolszewickiej na terenie województwa lubelskiego, przebiegu działań zbrojnych, losów żołnierzy na froncie lub różnorodnych form patriotycznego zaangażowania społeczeństwa w czasie walk z najeźdźcą.**

Możliwe formy pracy:

plakat, lapbook – teczka kreatywna, grafika komputerowa, komiks, wystawa, scenka filmowa, flash mob, reklama w formie graficznej/filmowej, audycja radiowa / podcast, zdjęcia, utwór słowny lub inna forma artystyczna

2. Poproś nauczyciela (opiekuna projektu) o wysłanie **ZGŁOSZENIA** do udziału w Konkursie wraz z **Waszą pracą – do 21 października 2020 roku.**

Prace wraz z formularzem zgłoszeniowym i niezbędnymi załącznikami należy przesłać na adres Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie, ul. Spokojna 4, 20-914 Lublin z dopiskiem **KONKURS LUBELSZCZYŻNA DLA NIEPODLEGŁEJ**. Prace wykonane w technikach elektronicznych należy przesłać na nośniku pamięci, np. płycie CD, DVD lub na pendrive.

II etap konkursu

Do udziału w drugim etapie zaproszonych zostanie dziesięć najlepszych drużyn szkolnych w obu kategoriach wiekowych. W drugim etapie uczniowie szkół podstawowych rozegrają grę miejską w Lublinie, a uczniowie szkół średnich wezmą udział w pokoju zagadek w Lublinie. Wszyscy laureaci I i II etapu otrzymają atrakcyjne nagrody.

Konkurs jest częścią projektu Wojewody Lubelskiego pt. Konkurs Historyczny "Lubelszczyzna dla Niepodległej w 1920 roku". Wydarzenie sfinansowano ze środków Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA na lata 2017-2022.

Więcej na stronie: www.lublin.uw.gov.pl/konkurs-lubelszczyzna

IX Liceum Ogólnokształcące im. Mikołaja Kopernika
w Lublinie
rok szkolny 2020/2021

K. Sichulski. Apoteoza Józefa Piłsudskiego

SZKOLNY PROJEKT EDUKACYJNY Z HISTORII

„Lubelszczyzna dla Niepodległej w 1920 roku”

„Rok 1920 pozostanie w dziejach co najmniej dwóch państw i narodów na długo w pamięci. Na ogromnej arenie, pomiędzy brzegami Dniepru, Berezyny i Dźwiny, a z drugiej strony Wisły, rozstrzygały się w walce wojennej losy nasze polskie i sąsiedniej z nami Sowieckiej Rosji. Rozstrzygnięcie walki rozstrzygnęło się zarazem na czas pewien i losy milionów istot ludzkich, które reprezentowane były wtedy przez walczące na tej ogromnej przestrzeni wojsko i jego wodzów”

„Rok 1920”

J. Piłsudski

Józef Piłsudski

Wstęp

Szkolne czasopismo Sadurczykus Times w określonym stopniu stanowi uwieńczenie bogatych i różnorodnych wysiłków popularnonaukowych, które organizowane były naszym kraju z okazji 100. rocznicy Bitwy Warszawskiej w 1920 roku. Zamierzeniem Naszego przedsięwzięcia jest przypomnienie boju pod Cycowem, który obok bitew w okolicach Kocka, Komarowa, Dębłina i Chełma można zaliczyć do najważniejszych batalii oręża polskiego na Lubelszczyźnie. Należy zaznaczyć, że Polska stawiając czoła ofensywie wojsk sowieckich, zmierzającej do serca Europy, zdana została tylko na własne siły. Otoczona była obojętnością, a nawet wrogością ze strony sąsiadów, jakby nie rozumiejących, iż na polach bitewnych nad Wisłą rozstrzygnęła się nie tylko przyszłość Polski, lecz także ich losy.

Walka o stan posiadania odrodzonego Państwa Polskiego na obszarach południowo-wschodnich dawnej Rzeczypospolitej rozpoczęła się późną jesienią 1918 roku. Z uwagi na charakter narodowościowy oraz położenie geograficzne Małopolska Wschodnia stanowiła przedmiot zainteresowania Ukrainy sowieckiej. Zbrojne powstanie ludności polskiej 1 listopada 1918 r. i zrzucenie władzy ukraińskiej we Lwowie zapoczątkowało wojnę polsko-ukraińską o Galicję Wschodnią, ciągnącą się do lata 1919 roku. Do starć zbrojnych na mniejszą skalę doszło także na Wołyniu z Ukraińską Republiką Ludową. Dotychczasowe działania wojenne omijały województwo lubelskie. Dopiero w lipcu 1920 roku ze wschodu docierały na Lubelszczyznę masy uchodźców, które informowały o zbrodniach „hord bolszewickich”. Dla ludności Lublina i województwa oznaczało to potencjalne zetknięcie z wrogiem.

Pod przewodnictwem wojewody lubelskiego Stanisława Moskalewskiego powołano Wojewódzki Komitet Obrony Narodowej, a w całym województwie utworzono Straż Obywatelską. Wojska bolszewickie bez większych walk zajęły znaczną część województwa lubelskiego w pierwszych dniach sierpnia 1920 r. Kościół katolicki, któremu przewodził biskup lubelski Marian Fulman wzywał społeczeństwo do wstępowania do armii. Biskup Fulman dał się poznać jako płomienny patriota. Wobec najazdu bolszewickiego wzywał wiernych do budowy okopów wokół Lublina, wspierał moralnie społeczeństwo i wojsko, odprawiał msze w intencji Ojczyzny i podtrzymywał na duchu wiernych.

Stanisław Moskalewski – wojewoda lubelski

Biskup lubelski Marian Fulman

Wódz naczelny 6 sierpnia podjął decyzję przeniesienia wojny nad Wisłę, gdzie zamierzał osobiście pokierować rozstrzygającym działaniem. Józef Piłsudski wiedział o rozchodzeniu się frontów sowieckich: Michaiła Tuchaczewskiego na północny zachód i zachód, (który domagał się współdziałania Budionnego od południa) oraz Aleksandra Jegorowa na południowy zachód. Równocześnie szczegółowe opracowanie planu kontrofensywy realizowali gen. Tadeusz Rozwadowski, płk. Tadeusz Piskor i kpt. Bronisław Regulski. W swej treści koncepcja „manewru spod Wieprza” zakładała zatrzymanie i związanie głównych sił sowieckich, które posuwały się na Warszawę. Powyższe założenia miały być połączone z manewrem na tyły Frontu Zachodniego, który zakładał obronę Lwowa, Zagłębia Naftowego i Lubelszczyzny. W czasie przygotowań do kontrofensywy w dniach 15-16 sierpnia 1920 roku doszło do bitwy pod Cycowem. Józef Piłsudski podjął decyzję o wykonaniu uderzenia na tyły wojsk Tuchaczewskiego. W tych okolicznościach zrodziło się starcie polsko-bolszewickie stoczone w ramach walnej bitwy warszawskiej.

Józef Piłsudski

10065 C. MWP 20-21 1920.12.

ŁUDU POLSKI!

Rząd bolszewicki zalał sporą połać naszego kraju wojskami swemi.

Zaślepiony chwilowem powodzeniem, zwlekając z odpowiedzią na propozycje pokojowe polskiego rządu, parł na Warszawę hordy dzikusów w złudnej nadziei zdobycia stolicy.

Nas, prawych gospodarzy na naszych ziemiach, chciał uczynić swymi niewolnikami.

ŁUDU POLSKI! Przeliczył się rozzuchwalony wróg! Zasilone licznymi ochotnikami wojska, stojące pod mojem dowództwem w piorunowym ataku pobiły nieprzyjaciela na południu i na północy, i odrzuciły go od Warszawy. Rozbite i odcięte bandy bolszewickie błakają się jeszcze i kryją po lasach, grabiąc i rabując dobytek mieszkańców.

ŁUDU POLSKI! Stań, jak jeden mąż do walki z pierzchającym wrogiem! Niech żywa noga najeźdźnika nie wyjdzie z polskiej ziemi!

Za poległych w obronie Ojczyzny, ojców i braci, za zniszczone zbiory, za zrabowane zagrody, niech karzące Twoje pięści, zbrojne w widły, kosy i cepy spadną na karki bolszewików.

Wziętych żywcem odstawiajcie w ręce władz najbliższych wojskowych lub cywilnych!

Niech wróg w odwrocie nie zazna ani chwili wytchnienia, niech zewsząd nań czyha śmierć i niewola!

Łudu Polski! Do broni!

J. Piłsudski

Warszawa, 18 sierpnia 1920 r.

Drukarnia 'Żołnierza Polskiego'

Gen. kpt. Tollensko 12.11.1922

DO BRONI!

**WRÓG U GRANIC OJCZYZNY!
WSTĘPUJ CIE
DO ARMJI OCHOTNICZEJ!**

LIT. ART. W. GŁOWCZEWSKI, WARSZAWA

Wiktoria lubelskich ułanów pod Cycowem 1920 roku

Ułani w pogoni za sowieckimi kawalerzystami. Obraz Leonarda Winterowskiego.

4 lipca 1920 r. ruszyła druga ofensywa Armii Czerwonej, skierowana na polski front, w której brało udział prawie osiemset tysięcy żołnierzy. W pierwszych dniach sierpnia dowodzone przez Michaiła Tuchaczewskiego wojska podchodziły do linii Wisły na odcinku od Dębłina po Toruń (dawny szlak Iwana Paskiewicza z 1831 roku na tyły polskiej obrony). 6 sierpnia Piłsudski podjął decyzję o przeprowadzeniu błyskawicznej ofensywy na linii Mińsk Mazowiecki – Siedlce, i pościg za cofającym się przeciwnikiem. Główną grupę uderzeniową stanowiła 4 armia gen. Leonarda Skierskiego, rozlokowana nad Wieprzem od Dębłina po Kock. Koncentrację 4 armii osłaniała 3 armia gen. Zygmunta Zielińskiego na odcinku Kock – Brody. Po rozpoczęciu ofensywy przez gen. Skierskiego 3 armia, (złożona głównie z 1 i 3 Dywizji Piechoty Legionów oraz 4 brygady jazdy), przeprowadziła natarcie na Parczew – Białą (1 DP Leg.) i Włodawę – Brześć (3 DP Leg).

WOJSKO POLSKIE.

Zapis ochotników do

Wojska Polskiego

odbywać się będzie od środy dnia 22 listopada
w Skierniewicach-Rynek № 232 (dom W. Moczulskiego)

i po wsiach

w kancelariach wójtów i to

w Dębowej Górze	dla gminy	Dębowa Góra
„ Kaweczynie	„ „	Doleck
„ Głuchowie	„ „	Głuchów
„ Dańkowie	„ „	Grzymkowice
„ Puszczy Marjańskiej	„ „	Korabjewice
„ Kowiesach	„ „	Kowiesy
„ Skierniewce Lewej	„ „	Skierniewka
„ Wólce Krosnowskiej	„ „	Słupia

w godzinach od 9 rano do 4 po południu.

Naczelnik powiatu

Hrabia CARMER.

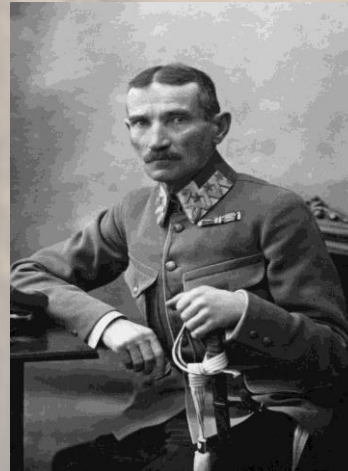

Zapis ochotników do Wojska Polskiego

gen. Leonard Skierski

gen. Zygmunt Zieliński

Dywizje tworzące 3 armię rozbiły wojska Armii Czerwonej pod Horochowem (8 sierpnia) i w okolicach Hrubieszowa (13 sierpnia). Jednocześnie zaczęto formować pułki 4 brygady jazdy (16 pułk ułanów stacjonował w Abramowicach niedaleko Lublina, 3 i 7 w Sokalu) oraz 7 pułk w województwie lubelskim. Szwadrony 7 pułku odznaczyły się w bojach pod Rawa Ruską i Sokalem oraz na Wołyniu przeciwko armii konnej Siemiona Budionnego. Dowódcą formacji był rotmistrz Zygmunt Piasecki, który został awansowany do stopnia majora. Z kolei 3 pułk ułanów zwany „Dziećmi Warszawy”, pod dowództwem mjr. Cypriana Bystrama, (wśród ochotników znaczną część stanowiła warszawska młodzież) miał za sobą zwycięskie potyczki z sowietami pod Mińskiem, Słuckiem, Mozyrzem i Czarnobylem. 15 sierpnia miejscem koncentracji był Rejowiec. Niebawem doszło do spotkania z kawalerią 3 pułku, 4 brygadą jazdy, oraz 2 dywizjonem artylerii konnej (2 DAK) mjr. Edwarda Robakiewicza.

rotmistrz Zygmunt Piasecki

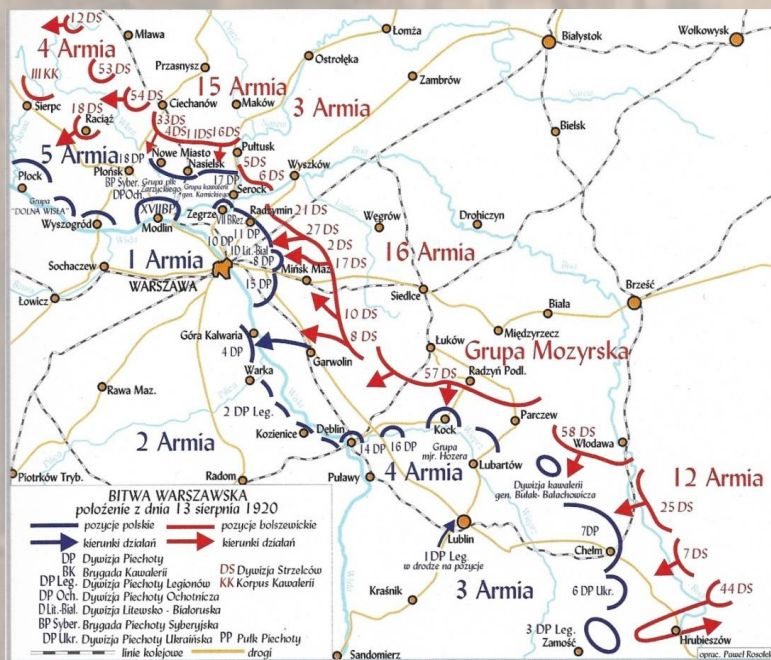
major Cyprian Bystram

Po chwilowym odpoczynku mjr Robakiewicz poprowadził swój dywizjon do Cycowa, który został wyznaczony przez dowódcę 3 armii na punkt koncentracji 4 brygady jazdy. Na dowódcę brygady wyznaczono sztabowca legionowego, pułkownika Adama Nieniewskiego. Podczas przegrupowywania jednostek 3 i 4 armii, na froncie zaszły niekorzystne dla strony polskiej zmiany. 13 sierpnia czerwonoarmiści przełamali pierwszą linię obrony Warszawy i zajęli rejon Radzymina. Zaalarmowany Piłsudski postanowił przyspieszyć realizację swego planu i uderzyć 16 sierpnia, a nie jak zakładano 17. Innym niesprzyjającym wydarzeniem, które bezpośrednio doprowadziło do bitwy pod Cycowem, było niepowodzenie polskiej 13 brygady piechoty. Formacja miała osłaniać linię Włodawa – Łęczna – Lublin, ale nie zdołała przełamać oporu nieprzyjaciela pod Tarnowem i była zmuszona przerwać marsz na wyznaczone pozycje oraz wycofać się do Sawina. W takiej sytuacji zadanie osłony drogi Łęczna – Lublin otrzymały dwa bataliony etapowe (5 lwowski i 5 łódzki) pod dowództwem kpt. Zygmunta Zajchowskiego. Jednostki te były słabe ponieważ większość żołnierzy stanowili słabo wyszkoleni ludzie pełniący służbę na tyłach wojska. Bataliony liczyły łącznie 900 ludzi i dysponowały 12 ciężkimi karabinami maszynowymi. Przeciwnik do walki na tym odcinku skierował znaczną część Grupy Mozyrskiej, tzw. grupę bojową Dotola w skład której wchodziły: 514 i 515 pułk strzelców, dywizjon kawalerii, bateria artylerii polowej, oraz rota saperska (razem 1550 bagnetów, 235 szabel, 4 działa i 40 cekaemów).

13 sierpnia kpt. Zajchowski zatrzymał swe bataliony (sześć kilometrów na północ od Cycowa) z zamiarem obrony drogi Włodawa – Lublin. Dowódca zorganizował swój prowizoryczny sztab przy drodze na Włodawę nieopodal Świerszczowa, wysyłając do tej wioski batalion łódzki kpt. Dąbrowskiego, a batalion lwowski do Garbatówki. O świcie 15 sierpnia kpt. Zajchowski rozkazał kompanii por. Hrynkiewicza natychmiastowy wymarsz na Wereszczyn, zaś kpt. Dąbrowskiemu wysłać patrole na linię Załucze – Zabrodzie. Kompania por. Hrynkiewicza napotykając się na wojska bolszewickie poniosła duże straty, a jej dowódca poległ na polu walki. Dopiero w Świerszczowie Polacy zmusili nieprzyjaciela do odwrotu.

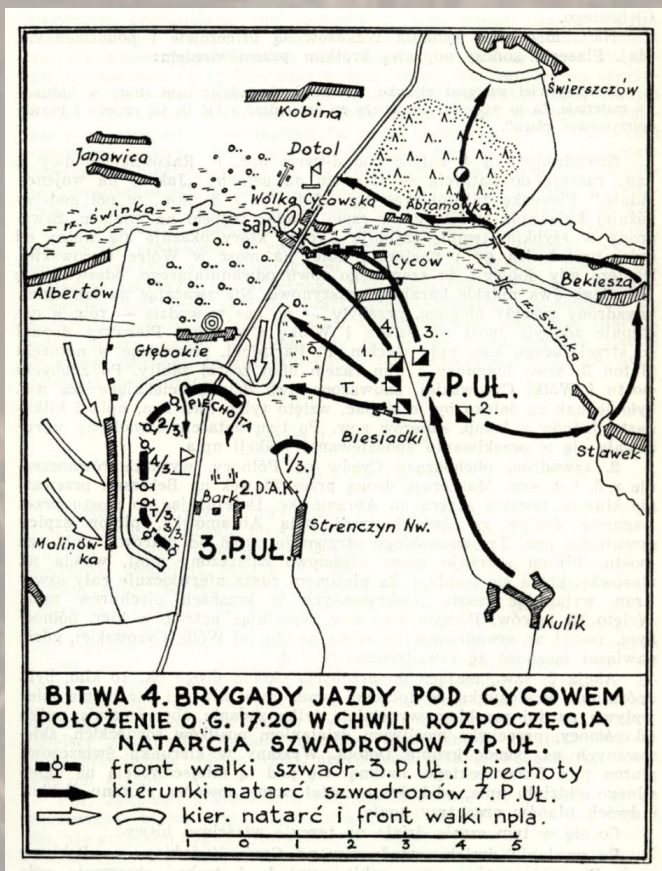

Bitwa Warszawska (13 sierpnia 1920 r.)

Kpt. Zajchowski otrzymał rozkaz natarcia na Włodawę. W tym celu chciał połączyć się z batalionem kpt. Dąbrowskiego, który stacjonował w okolicach Wólki Cycowskiej. Niestety kapitan Dąbrowski wraz z wojskiem opuścił pole walki. W międzyczasie Rosjanie przystąpili do oblężenia Świerszczowa. W tej sytuacji kpt. Zajchowski w godzinach rannych uderzył na wioskę przy wsparciu baterii artylerii konnej, aby odzyskać kontrolę nad drogą Włodawa – Lublin. 16 sierpnia gdy kończono przygotowania do ataku na Świerszczów, sowieckie oddziały 515 pułku strzelców weszły na niebroniony przez Polaków obszar między dwoma wspomnianymi wioskami i sforsowały bagnistą rzekę Świnkę, a część pułku uderzyła wprost na Janowicę. Zaskoczone bataliony lwowski i łódzki uległy całkowitej dezorganizacji, a nieprzyjaciel opanował Wólkę Cycowską. Beładny odwrót obserwował z Cycowa mjr Edward Robakiewicz, który ze wzgórza obserwował tyraliery nieprzyjaciela idące z Wólki Cycowskiej i Cycowa na Biesiadki i Głębokie. Niezwłocznie otworzył ogień, który jednak tylko na chwilę powstrzymał marsz bolszewików. W tej sytuacji mjr. Robakiewicz wydał komendę kontynuowania odwrotu w stronę Głębokiego. Po dotarciu do drogi Wólka Cycowska – Trawniki Polacy zadali znaczne straty w szeregach czerwonoarmistów 514 pułku. Po zwycięskim starciu wycofano się do wsi Barki.

Rosjanie wykorzystując oddalenie się sił polskich postanowili uderzyć na ocalałych żołnierzy batalionu kpt. Zajchowskiego okopanych koło Głębokiego, którzy powstrzymali natarcie na Cyców. Przewidywane jako pomocnicze, stało się natarciem głównym i decydującym o zwycięstwie polskiej brygady.

Bitwa 4. Brygady Jazdy pod Cycowem (16 sierpnia 1920)

Tymczasem po północy 16 sierpnia przybył do Rejowca łącznik ze sztabu 3 armii, aby wręczyć mjr Bystramowi podpisany przez gen. Edwarda Rydza-Śmigłego rozkaz udzielenia pomocy. Oddziały 3 i 7 pułku we wczesnych godzinach rannych wyruszyli do Cycowa. W miarę zbliżania się do wioski jeden ze zwiadowców wysłanych przez mjr. Robakiewicza poinformował o trudnym położeniu 2 DAK i resztek batalionów etapowych. W tej sytuacji mjr Bystram przyspieszył marsz 7 pułku, a sam ze sztabem udał się na wzgórze w pobliżu Stręczyna. Z punktu obserwacyjnego zauważył grupę ułanów ppor. Moszyńskiego, który

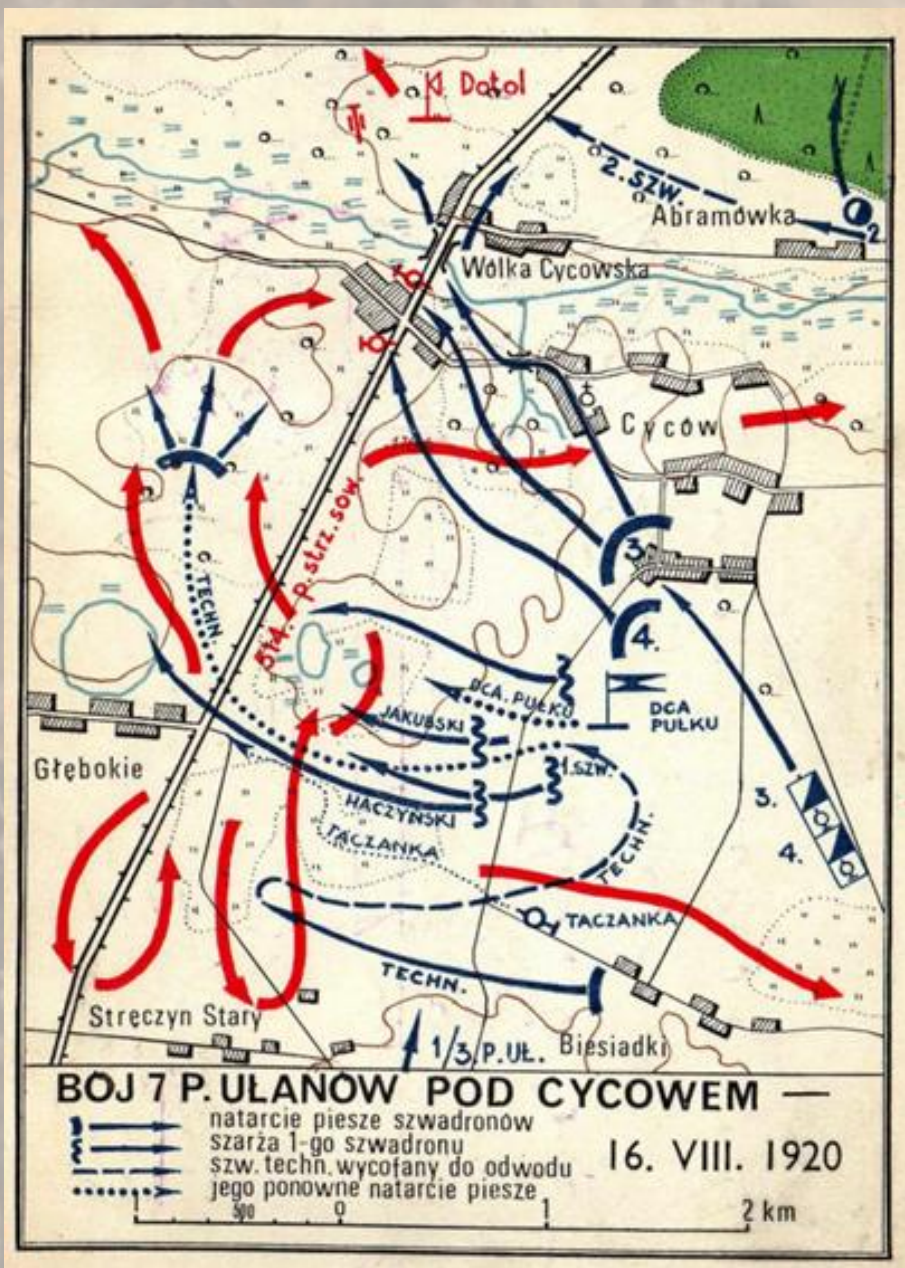

eskortował jeńców wziętych do niewoli pod Cycowem. W trakcie przesłuchania jeńcy zeznali, że przeciwnik jest dwa razy silniejszy. W tej sytuacji dowódca brygady polecił komendantowi 2 DAK niezwłocznie wesprzeć ogniem artylerii bataliony kapitanów Zajchowskiego i Robakiewicza, zaś całą piechotę podporządkował swym rozkazom oraz wysłał podjazdy w stronę Malinówki, Albertowa i Cycowa.

Po podjęciu tych strategicznych decyzji mjr Bystram około godz. 15³⁰, wysłał do dowódcy 7 pułku rozkaz wyznaczający godzinę rozpoczęcia akcji. W tym samym czasie przybył do niego łącznik z patrolu wysłanego na Albertów i meldował o tyralierach bolszewików idących na las pod Głębokim. Dowódca brygady, wyczuwając poważne zagrożenie, polecił zebrać i uporządkować piechotę oraz oddać ją do dyspozycji kpt. Zajchowskiego, natomiast przeciwko tyralierom wroga skierował 2 i 4 szwadron pod dowództwem rotmistrza Mariana Słonińskiego. Otrzymał on rozkaz odrzucenia nieprzyjaciela i zajęcia Albertowa. Oba szwadrony rozpoczęły natarcie i opanowały Malinówkę. Ułani por. Ignacego Kowalczewskiego, dowódcy 2 szwadronu, ruszyli za przeciwnikiem i zajęli wschodnie zabudowania Albertowa.

Wioska znalazła się w krzyżowym ogniu cekaemów nieprzyjaciela, który dodatkowo zaczął ją okręgać. W zaistniałej sytuacji 2 szwadron wycofywał się do lasu koło Głębokiego. Bolszewicy wyczuwając słabość obrony nacierali śmiało, zadając Polakom znaczne straty i zmuszając ich do odwrotu. Z kolei 4 szwadron ostrzeliwany zawrócił z drogi na Albertów i obsadził Malinówkę, co groziło oskrzydleniem oddziału. W celu wsparcia wysłano, pozostawiony w odwodzie, szwadron techniczny por. Jana Zapolskiego, który wyszedł wprost na skrzydło nieprzyjaciela śpieszącego pod Malinówkę. Zaskoczenie bolszewików było ogromne, tym bardziej, że atakujących ułanów wsparł patrol konny 4 szwadronu pod dowództwem kpt. Żyjewskiego, który wykonał szarżę na dezorientowanego wroga. Czerwonoarmiści rzucili się do ucieczki, pozostawiając jeńców i sprzęt. Chwilowo niebezpieczeństwo obejścia 4 szwadronu zostało powstrzymane. Niebawem rozgorzała zacięta walka, a położenie polskich oddziałów stawało się dramatyczne. Mjr Bystram zdecydował się na odwrót.

Bój 7. Pułku Ułanów pod Cycowem (16 sierpnia 1920)

Włączenie się do akcji 7 pułku wyznaczono na godz. 16³⁰. Major Piasecki, wydał niezwłocznie rozkaz do natarcia, który zakończył słowami: „Nieprzyjaciel wtargnął głęboko w nasz kraj, zadając mu straty w ludziach i w materiale. Za to wszystko nie należy go oszczędzać, a bić ile się zmieści i twardo dotrzymać placu”.

Bekiesza i wzdłuż północnego brzegu Świnki wyjść na drodze na Wólkę Cycowską. Dowódca pułku pomimo wyraźnego rozkazu, aby nacierać całym pułkiem, pozostawił w odwodzie 1 szwadron i szwadron techniczny. Był przekonany, że dwa szwadrony poradzą sobie z obsadą Cycowa, a resztę sił zachował do uderzenia na lewe skrzydło zauważonych wcześniej pod Głębokim tyralier bolszewickich. Szarżę zamierzał wykonać w momencie odwrotu nieprzyjaciela spod Cycowa. Decydującym momentem okazała się szarża 1 szwadronu pod dowództwem ppr. Jakubskiego, która dopadła czerwonoarmistów. Wróg rzucił się do panicznej ucieczki i porzucania broni. Późnym wieczorem bój pod Cycowem był zakończony. Tryumf okupiono znacznymi stratami: 3 pułk stracił oficera i 7 ułanów, 7 pułk – 5 oficerów i 17 ułanów, piechota 8 żołnierzy. Wśród poległych oficerów byli młodzi synowie ziemi lubelskiej: Tadeusz Jakubski (25 lat), Michał Stawisz-Pohoski (32 lata) i Aleksander Bieliński – 26 letni student Uniwersytetu Jagiellońskiego.

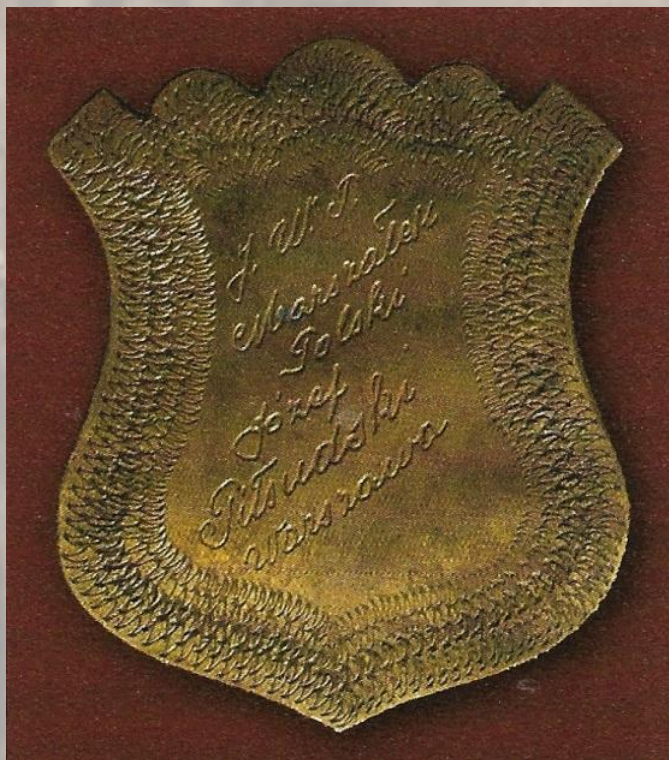

Sztandar 1. Pułku Szwoleżerów Józefa Piłsudskiego

Strat bolszewików nie zdołano obliczyć, zapadające ciemności uniemożliwiły dokładne przeszukanie pola walki. Jednak z relacji, mówiących o zasłanym ciałami czerwonoarmistów brzegu rzeczki Świnki, można wnioskować, że przeciwnik poniósł dużo większe straty niż strona polska. Z pola walki ułani zabrali: około 600 jeńców, 50 koni, 5 ciężkich karabinów maszynowych, kilka wozów z amunicją, sprzęt wojskowy i telefoniczny, wozy taborowe, ponad 150 porzuconych karabinów i plecaków. Bój pod Cycowem był jedną z wielu bitew stoczonych na ziemiach polskich latem 1920 r., jednak niezwykle ważną ze strategicznego punktu widzenia. O jej znaczeniu mogą świadczyć słowa

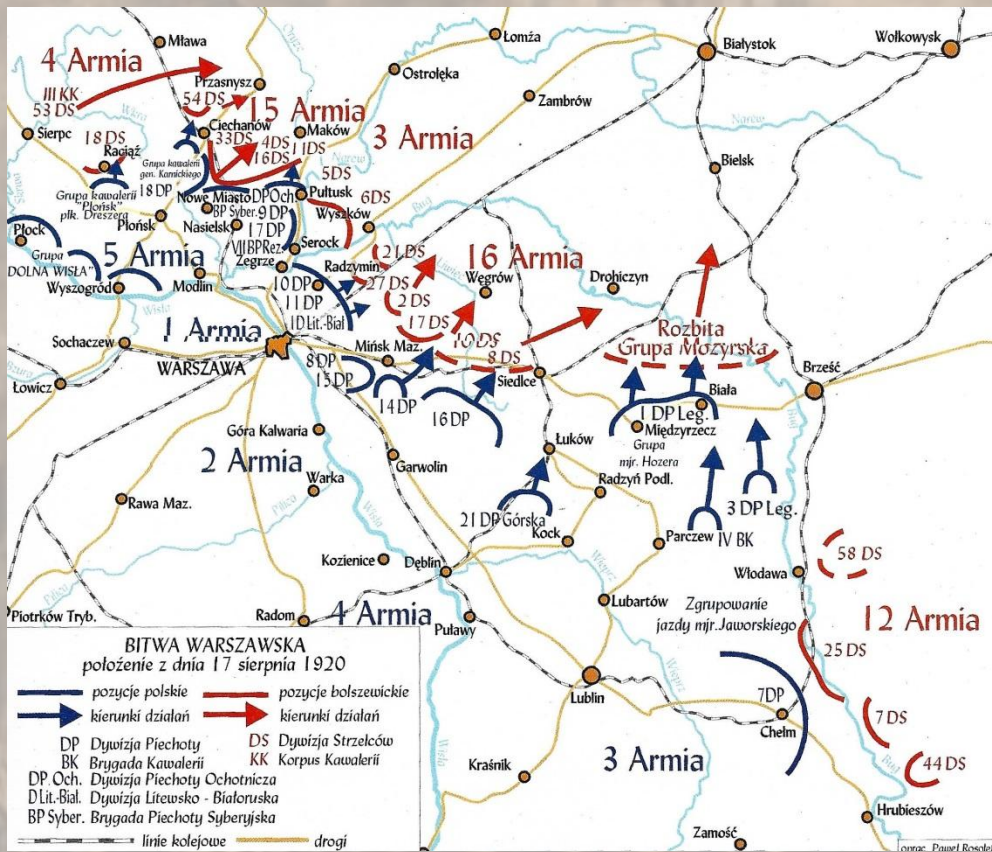
marszałka Piłsudskiego napisane cztery lata po zwycięskiej batalii: „[...] główną zagadką, którą chciałem sobie rozstrzygnąć, była tajemnica tzw. mozyrskiej grupy. Właściwie nie było jej wcale, oprócz 57 dywizji, lecz taki wynik rozumowań przeczył najzupełniej dotychczasowym przez miesiąc cały wkuwanym z dnia na dzień wrażeniom, jakie posiadałem. Przecież była to jakaś apokaliptyczna bestia, przed którą cofały się przez miesiąc liczne dywizje. Wydawało mi się, że śnię”.

Józef Piłsudski - Ryngraf J. Piłsudskiego

Wodzowi wtórował Antoni Rist, kierownik szkoły powszechnej w Cycowie, pisząc w 1922 roku: „Zbiorowy wysiłek narodu zniweczył zakusy narzucenia nam systemu wschodniego komunizmu. Bolszewicy zostali odparci. W Cycowie, będącym jednym z ogniw oporu, załamał się ów najazd, co z pewnością historia nie pominie zapisać”.

Bitwa Warszawska z dnia 17 sierpnia 1920 r.

Sztandar bolszewicki zdobyty w Mozyżu przez żołnierzy 22. pułku piechoty, 1920. MWP

Bitwa pod Cycowem inspirowane do dnia dzisiejszego nie tylko historyków, ale również poetów. Z okazji dziewięćdziesiątej rocznicy zwycięskiego boju włodawski twórca Aldon Dzieciół, reprezentujący Stowarzyszenie Twórców Kultury Nadbużańskiej im. Janusza Kalinowskiego we Włodawie, napisał wiersz „Bitwa Cycowska”, który wyraża niegasnącą wdzięczność współczesnych dla obrońców polskiej niepodległości z 1920 roku.

Starsi i młodzi, bracia i siostry!
„Bóg, Honor, Ojczyzna”.
Ileż bogactwa i piękna
w tych trzech słowach
- każdy patriota, to przyzna!
Czcijmy długo, zawsze
szlachetny, nasz, Duch Polski,
wspominając tych co przecierali,
drogi do upragnionej Wolności!

Sztandar 66. Kaszubskiego Pułku Piechoty im. J. Piłsudskiego

Krzyż Walecznych ustanowiony i nadawany podczas wojny z bolszewikami. MWPOdnaka Naczelnego Dowództwa i Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, wzór z 1921

Krzyż Kawalerski Orderu Virtuti Militari nr 7, nadany gen. Wacławowi Iwazkiewiczowi.

Trąbka I dywizjonu i 9. pułku artylerii ciężkiej. MWP

LA POLOGNE EN 1922

Echelle: 0 20 40 60 80 100 Kilomètres.

- Frontières actuelles.
- - - - - Frontière à déterminer.
- Voies ferrées principales.
- Canaux de navigation.

Les chefs-lieux de voyévodies sont soulignés.

LA POLOGNE EN 1922

Bibliografia:

- Bystram. C., *Bój IV brygady kawalerii pod Cycowem*, „Przegląd Kawaleryjski” 1926, nr 6, s. 69.
- Cygan. W. K., *Słownik biograficzny oficerów Legionów Polskich*, t. 1, Warszawa 1992.
- Czubiński, A., *Walka Józefa Piłsudskiego o nowy kształt polityczny Europy środkowo-wschodniej w latach 1918-1921*, Toruń 2002.
- Dąbrowski. J., *Z historii 7-go pułku ułanów. Bitwa pod Cycowem 16 sierpnia 1920*, Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego w Lublinie (dalej WBP Lublin), rkps. 2101, k. 165.
- Dowództwo 3. armii L. 23816/III. Komunikat sytuacyjny wieczorny, dn. 15 sierpnia 1920 r., w: *Bitwa warszawska 13-28 VIII 1920. Dokumenty operacyjne*, cz. 1: 13-17 VIII, pod red. M. Tarczyńskiego, Warszawa 1995..
- Goclon, J. A., *W obronie Europy*, Toruń 2006
- Komunikat operacyjny Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego, 18 sierpnia 1920, w: *O niepodległą i granice. Komunikaty Oddziału III Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego 1919-1921*, t. 1, red. M. Jabłonowski, A. Koseski, Warszawa-Pułtusk 1999, s. 620.
- Kronika szkoły w Cycowie z roku 1922, Biblioteka Zespołu Szkół z Oddziałami Integracyjnymi im. 7 Pułku Ułanów Lubelskich w Cycowie.
- Księga dziejów 7 Pułku Ułanów Lubelskich im. generała Kazimierza Sosnkowskiego*, pod red. J. Smoleńskiego i M. W. Żebrowskiego, Londyn 1969.
- Odziemkowski. J. , *Cyców 1920*, Warszawa 1992.
- Odziemkowski. J., *Leksykon wojny polsko-rosyjskiej 1919-1920*, Warszawa 2004.
- Odziemkowski. J., *Rezultaty bitwy pod Cycowem*, „Panorama Trawniki” 1997, nr 3: wrzesień-listopad, s. 14-15.
- Piłsudski. J., *Rok 1920*, Warszawa 1924.
- Rakowski. B., *Bój pod Cycowem. (Walki 7 pułku ułanów w dniu 16 sierpnia roku 1920)*, „Przegląd Kawaleryjski” 1926, nr 4, s. 27.
- Rok 1920. Wojna Polski z Rosją bolszewicką*, oprac. A. Knyt, Warszawa 2005.
- Roszkowski. W., *Najnowsza historia Polski 1914-2005*, t. 1: 1914-1945, Warszawa 2007.
- Szczepański, J., *Spółczesność Polski w walce z najazdem bolszewickim 1920 roku*, Warszawa-Pułtusk 2000.
- Szpetko. Z., *Z dziejów miejscowości w gminie Cyców*, w: *Powiat Łęczyński – monografia krajoznawcza*, red. S. Adamczyk, E. Misiewicz, P. Winiarski, Łęczna 2001, s. 92.
- Szpetko. Z., *Zygmunt Piasecki – dowódca 7 Pułku Ułanów Lubelskich im. gen. K. Sosnkowskiego w bitwie pod Cycowem 16 sierpnia 1920 r.*, „Merkuriusz Łęczyński”, 2002, nr 15, s. 23.
- Wawryniuk. A., *Piotr Sosnkowski honorowym obywatelem Cycowa*, „Kresy. Tygodnik Chełmski” 1995, nr 13, s. 8.
- Wojna Polsko-sowiecka 1920. Przebieg walk i tło międzynarodowe. Materiały sesji naukowej w Instytucie Historii PAN, pod red. A. Koryna, Warszawa 1991.
- Ziemia Lubelska, 18 sierpnia 1920, nr 364, s. 1.

Apoteoza Józefa Piłsudskiego. 1922. Instytut Hoovera

Redakcja:

Ireneusz Sadurski, Paweł Frankowski, Mateusz Frączek, Maja Ostrowska

Sadurczykus Times

Pismo społeczno-historyczne

IX Liceum Ogólnokształcącego im. Mikołaja Kopernika w Lublinie